

mi præsertim monasteriorum Abbates gaudent. Hinc & olei sacri, & chrismatis confectio concedi Presbyteris potuit aliquando, quemadmodum legimus apud Joannem Diaconum testantem in sua epistola ad Senarium apud Mabillonium edita in tom. I. Musæi Italici, Africanis Presbyteris fuisse concessum. Similia dicas de consecratione ecclesiarum, altarium, vasorum, ac virginum.

Sic explicata ordinis potestate, modo etiam indicato, quo ista seu divino, seu ecclesiastico jure constituta potestati jurisdictiones accesserit, jam liquet statim, quidnam nomine ecclesiasticæ jurisdictionis intelligere debeamus; eam scilicet, quæ nec in Sacramentis à Christo institutis administrandis versatur, neque in exercendis rebus sacris quibusdam ab Ecclesia invecitis ad exemplum Sacramentorum, & Ecclesiæ ejusdem auctoritate certo ordini adnexis; sed potius versatur in iis, quæ ex jure gentium Sacerdotibus competunt, aut præter jus gentium ex moribus nationum, & provinciarum. Igitur jurisdictionis potestas erit, si jurgia inter dissidentes componantur, si contumaces pœnis coercerentur, si bona administrarentur, si leges edantur, promulgentur, abrogentur, si à legibus dispenseretur, si erigendæ sint sacræ ædes ad publicos, sacrosque conventus, si instruendi populi, si dioceseos fines stabilendi, si convocanda comitia, aut his similia peragenda; quæ sanè omnia si & ipsi Gentium Sacerdotes obtinuerunt, solidato in evangelicis ministris vero Sacerdotio Dei, ad ministros eosdem vi quadam ingenita ministerii sui pertinere noscuntur. Hinc autem planè intelligimus, & quidem facilè, omnes discriminis causas, quæ inter potestatem ordinis, & potestatem jurisdictionis intercedunt, quarum aliàs commoda reddi ratio non valeret. Scimus, potestatem ordinis mandari non ordinato non posse, contra quam contingat in potestate jurisdictionis episcopalis, quæ non Episcopo committitur. Ex eo id profluit, quod potestas juris-

isdictionis ex jure gentium originem ducit, quo inspecto qui eam nanciscebatur, eandem mandare poterat: hæc autem jurisdictionis translata in Sacerdotes à Deo designatos, dignior quidem evasit, & nobilior, non naturam suam, atque indolem immutavit. At potestas ordinis primum ex Divino Christi jure profecta est, & quando Christus voluit ex Sacramento ordinis cœterorum ferè Sacramentorum ministeria pendere, divina hæc dispositio mandatis hominum immutari non potest. Scimus, potestatem jurisdictionis subjacere consuetudinibus, privilegiis, præscriptionibus, statutis, conventionibus, concordatis, quod in potestate ordinis non contingit. Eadem ratio redditur, quia nimirum jurisdictionis sacrarum juxta jus gentium laudatis causis fuit obnoxia. Scimus, in Capitula Cathedralium transferri jurisdictionem episcopalem post mortem Episcopi, quamquam transferri nequeat potestas ordinis. Eandem est hujus disciplinæ causa, quia videlicet jure gentium jurisdictionis sacrarum defuncto Sacerdotum Principe in Sacerdotum collegium commeabat. Scimus, potestatem ordinis in omnibus eodem ordine insignitis æqualem esse, potestatem jurisdictionis inæqualem. Si causam quaris, ego statim ajo, jurisdictionem sacrarum ex jure gentium profectam non æqualiter Sacerdotibus universis, ac singulis fuisse concessam. Scimus, jurisdictionem in Corpus Christi mysticum exerceri totam, nunquam in Corpus Christi verum; potestatem autem ordinis modò ad Corpus Christi verum, modò ad mysticum referri. Pendet id ex eo, quod jurisdictionis ex Gentium jure profecta erga fidelem populum exerceretur extra causam Sacramentorum, quorum institutio olim gentes latuit, & ab una Christi voluntate profluxit; at ordo à Christo institutus ad certa Sacramenta relatus est, in quibus modò Christi Corpus verum conficeretur, offerretur, dispensaretur, modò aliis sacris signis fidelis populus sanctificaretur. Scimus denique, potestatem episcopalis

ju-

jurisdictionis adquiri jure communi Episcopo statim ac electus est, & confirmatus, utut necdum subsecuta consecratio sit. Undenam id commodius repeti potest,

quam ex eo, quod jure Gentium Sacerdotum Principes dicebantur jurisdictionem nancisci, statim ac à populo designati, confirmatique fuissent?

CAPUT II.

De variis Jurisdictionis Ecclesiasticæ Partitionibus.

EX iis, quæ præfatus sum de ecclesiasticæ jurisdictionis natura, quando præsertim tradidi, jurisdictionis nomen latius patere in jure ecclesiastico, quam jure civili Romanorum, & vi sua significare quamcumque sacrarum officiorum potestatem, ea tantum excepta, quæ ordinis appellatur; ex eo etiam quod ecclesiastica jurisdictionis diversum finem habeat ab eo, quem habet jurisdictionis civilis, propterea quod illa ad supernam Patriam homines dirigat, interea etiam doceat, quibus modis ac rationibus Deus colendus est, atque ipsa religio in Deum vel firmanda, vel propaganda; facilè colligitur, multas quidem esse vulgares civilis jurisdictionis partitiones, quæ ecclesiasticæ etiam jurisdictioni conveniunt, attamen nonnullas existere jurisdictioni ecclesiasticæ singulares. Operosa res esset, universas referre: tantum eas expendam, quæ celebriores sunt, atque utiliores.

In primis ecclesiastica jurisdictionis alia dicitur interni, alia externi fori. Quæ fori interni jurisdictionis appellatur, præcipuè, & directò refertur ad singularem uniuscujusque fidelis spiritualem utilitatem, nec nisi secundariò in utilitatem publicam, utpotè quæ ex privatorum utilitate coalescit. Exercetur autem in Sacramentis administrandis pro modo, & ordine illius, qui eadem jurisdictione pollet, in Sacramentalibus similiter faciendis, in orationibus publicis fundendis, documentis, admonitionibus, atque his similibus, quæ cum leniora officia sint, non nisi latiore significatione jurisdictionis esse dicuntur. Hinc magis propriè jurisdictionis appellatur, quæ in foro

externo consistit, utpotè quæ valdè similis est, salvo potestatis utriusque discrimine, jurisdictioni illi, quæ publicis magistratibus competit, & publicam utilitatem directò curat, quamquam secundariò etiam foveat privatorum utilitatem singularem. Ista est, qua jurgis de dogmatibus fidei, de morum doctrina, de disciplina subortis lata sententia finis imponitur, leges, edictaque salubria conduntur, legitimisque pœnis rei criminum coercerentur. Quinque exinde collataria deducuntur. Primum est, in hoc etiam jurisdictionem ecclesiasticam distingui abs jurisdictione civili; nam civilis jurisdictionis non in interno, sed in externo tantum foro consistit, quia civilis jurisdictionis directò tendit ad bonum societatis, seu ad publicam utilitatem, nec nisi secundariò in utilitatem privatorum. Secundum est, sano modo intelligi oportere vulgare adagium, quo fertur, Ecclesiam non judicare de internis; nimirum ita, ut referatur ad jurisdictionem fori externi, non fori interni. Corpus Ecclesiæ, seu universitas fidelium sensibilis est, ac propterea jurisdictionis, quæ respicit universitatem, non potest ea afficere, quæ latent in intimo singularium fidelium animo. At quod attinet ad peccatum dammandum, ad corrigendum, ad suadendum, vel dissuadendum, etiam intima cordium secreta pervadit, & hæc est fori interni jurisdictionis. Ut exempla proferam, prohibet Ecclesia simoniam. Et interna sive mentalis, & externa simonia subjacet Ecclesiæ vetito; hoc tamen discrimine, ut internæ, sive mentalis simoniæ interdictum ad forum tantum externum pertineat eatenus, quatenus pœnis

B 2

ex-

externis universitatem terrentibus non subjacet, secus, ac contingat in simonia externa, quæ publicis pœnis coërcetur. Prohibet Ecclesia, ne quis ultra annum ab Eucharistiæ Sacramento absteineat. Qui communicat delicti seu criminis occulti adhuc reus, fori externi præcepta non violat, quia, quod attinet ad universitatem, satis eidem facit; violat autem jurisdictionem fori interni, cujus respectu præcepto Ecclesiæ satis non facit, quia singulari utilitati suæ ab Ecclesia in foro interno propositæ minimè consulit. Tertium corollarium est, utramque potestatem, sive interni, sive externi fori à potestate, quæ dicitur ordinis, distingui; in primis origine, quia utraque potestas seu interni, seu externi fori ex jure gentium est, quamquam divino jure confirmata; & reverà Sacerdotes Gentium, ac Judæorum monebant singulos de populo, in quo fori interni, dirigebant cœtum universum, in quo fori externi jurisdictione consistebat; deinde quoad finem, quia nec fori interni, nec fori externi jurisdictione ad Sacramentorum, vel sacramentalium collationem redigitur, quemadmodum redigitur potestas ordinis. Quartum corollarium est, tantum distingui invicem jurisdictionem fori interni, & jurisdictionem fori externi, quantum distinguuntur invicem, & utilitas publica, & privata. Hinc est, quod existere possint, qui habeant jurisdictionem in foro interno, quin habeant in foro externo, quales sunt Parochi; è converso existere possint, qui habeant jurisdictionem in foro externo, quin habeant in foro interno, quales sunt Vicarii generales Episcoporum, vix clericali tonsura initiati; nimirum pro modo singulorum, quorum aliquibus mandatur cura præcipuè, & directò universitatis, aliquibus cura directò & præcipuè singulorum. Postremum corollarium est, maxima opus esse prudentia in definiendo, quænam ad fori interni, quænam ad fori externi jurisdictionem pertineant: Siquidem non adeo facile est eâ scernere, quæ publicam,

aut quæ privatam directò curent utilitatem, propterea quod utilitas publica vix sine privatorum commodo, aut commodum privatorum vix sine utilitate publica intelligitur. Ego exemplum præbeo: Facultas prædicandi evangelium, facultas absolvendi à peccatis, facultas absolvendi à censuris quod spectat ad vinculum, quo fideles spiritu cum Christo conjunguntur, est fori interni, quia prior tendit ad suadendum unicuique privato saluberrima quæque consilia, posterior tendit ad divinam gratiam privato cuique conferendam, postrema ad conjungendum cum Christo capite spiritualiter junctum membrum. At facultas concedendi potestates prædicandi, absolvendi, sive à peccatis, sive à censuris, ad forum externum pertinet, quia hæc in bonum communitatis directò refertur, quatenus directò bonum Christianæ Reipublicæ respicit, ut designentur ministri, qui evangelium prædicent, qui à peccatis, quique à censuris absolvant.

Altera jurisdictionis partitio ea est, ut quædam sit, quæ nullum ecclesiasticum ordinem ex sui natura desiderat in exercente; quædam sit, quæ sine certo, putà Episcopali, Presbyterali, vel Diaconali ordine exerceri non potest. Hinc, ut exemplum tradam, jurisdictione, quæ exercetur in absolutione à peccatis, ordinem Sacerdotalem requirit, non eodem modo jurisdictione, quæ exercetur in absolvendo à censuris. Equidem ex iis, quæ superius in cap. I. tradita sunt, liquidò constat, quænam sint, quæ ab ordine minimè pendent, ea nimirum, in quibus aut Sacramentorum à Christo institutorum, aut certorum sacramentalium ab Ecclesia institutorum exemplo divinorum Sacramentorum administratio non versatur. Ut verò explicem, quænam illa sit potestas ordinis, quæ sine jurisdictione exerceri nequit, juvat observare, non in omnibus, quæ potestatis ordinis esse dicuntur, sufficere ordinis potestatem, ut ritè exerceantur, sed ut plurimum requiri, ut potestati ordinis

potestas cujusdam jurisdictionis accedat. Potestas quidem ordinis, quæ refertur ad Corpus Christi verum, sive ad conficiendam, offerendamque Eucharistiam, nullam jurisdictionem requirit; sed si de ea potestate ordinis agatur, quæ refertur ad Corpus Christi mysticum, sive ad fidelium cœtum, respectu cujus jurisdictione dici potest; quomodò exercebitur illa, nisi ab eo, qui in fideles ipsos nactus fuerit jurisdictionem? Itidem si referatur ad certas res, sive loca, quomodò exercebitur, nisi ab eo, qui respectu rerum, aut locorum jurisdictionem habuerit? Administranda sunt, & dispensanda fidelibus Sacramenta? Sacramentalibus quibusdam expiandi, vel sanctificandi, vel in divina gratia confirmandi fideles? Consecranda, seu benedicenda sunt loca, vel res sacris usibus destinata? Non ab alio hæc omnia fieri poterunt, quam ab eo, qui aut personali respectu fidelium, aut locali, seu diocesana respectu rerum seu locorum jurisdictione potitus fuerit. Sed his difficultatibus obvoluta suboritur quæstio. Quamquam enim certissimum sit, illicitum esse ordinis ministerium, ubi deficiat jurisdictione, in iis casibus, in quibus ordinis exercitio jurisdictionem etiam postulat, non tamen exploratum statim esse potest, num acta omninò irrita sint censenda. Ego puto, distinguendam esse ordinis potestatem institutam à Christo Domino, quæ in Sacramentorum administratione consistit, à potestate ordinis, quam Ecclesia adjecit. Si sermo sit de potestate ordinis à Christo instituta, seu de collatione Sacramentorum, valida illa erunt omnia, una excepta Sacramenti pœnitentiæ administratione; ex eo quod Sacramentum istud singularem habuerit institutionem, quasi instar judicii in eo procedendum sit; aliàs autem verum sit, irrita esse acta judiciaria, quæ auctorem habent jurisdictione carentem. Neque dicas, idipsum dicendum esse de Sacramento conjugii, utpotè quod irritum est, si ab eo conferatur, qui neutrius ex contrahentibus sit Parochus, juxta decretum

Concilii Tridentini in ses. 24. de reform. matr. cap. 1., etiamsi enim ponamus, Sacerdotem esse hujus Sacramenti ministrum, illud non ex eo profuit, quod deficiat tunc jurisdictione in Sacerdote, sed potius quod deficiat Sacramenti materies, qualis est legitimus contractus, qui sanè legitimus dici nequit ea deficiente solemnitate, quam Tridentini Antistites necessariam esse sanxerunt. At si sermo sit de potestate ordinis, quam ecclesiastica institutio adjecit, generaliter quidem dixerò, irrita non esse acta deficiente jurisdictione, quia Ecclesia in hac parte secuta videtur disciplinam Sacramentorum à Christo institutorum, & quodammodò divinam ipsam potestatis ordinis naturam imitata; nisi tamen fortè constitutioni ecclesiasticæ decretum irritans adjectum fuerit; tunc enim non esset dubitandum, quominus irrita etiam forent acta quæcumque, utpotè quæ eo ipso jure, quo induci, irritari pariter potuerunt, juxta generalem regulam cap. 1. de regulis juris.

Tertia ecclesiasticæ jurisdictionis partitio ea est, qua modò jurisdictionem dicimus universalem, seu in universa Ecclesia exercendam, modò particularem, seu vel intra certa personarum genera, vel intra certos locorum fines coërcitam. Universalis illa jurisdictione, postquam constituta fuerunt ecclesiasticæ diœceses, atque Provinciæ, à nemine exerceri unquam potuit, quam vel à Pontifice Maximo, vel à Conciliis generalibus; ast jurisdictione particularis singulis Prælati Pontifice Maximo inferioribus inest pro uniuscujusque modo. Hinc, uti modò adnotabam, aliquando coërcetur intra certa personarum genera, uti contingit in Prælati Regularibus ex privilegio singulari in monachos sui ordinis jurisdictionem exercentibus; aliquando coërcetur intra certa loca, ut qui ibidem inveniuntur, illi subjaceat, uti contingit in jurisdictione Episcoporum designatam diœcesim habentium, item Parochorum, quibus etiam certi definiti sunt limites Parochiarum. Equidem certissimum est,

jurisdictionem istam particularem ritè exerceri, quoties Prælatus eadem potitus fines suos undecumque positos custodit. Quid verò, si in parte tantummodò custodire videatur? Id evenire primùm potest, quum Prælatus jurisdictionem exercere velit in suæ Diœceseos homines unà secum in alia diœcesi commemorantes, utpotè qui tantum locorum fines transgreditur, non in personas alieni juris potestatem explicat. Ego puto, multum discriminis intercedere, an potissimum ratione loci, seu, uti vulgò vocant, territorii, jurisdictione competat, an ratione potissimum personarum. Quoties enim præcipua habita fuerit loci, seu territorii, ratio, Prælatus extra diœcesim constitutus ne in suos quidem subditos pariter extra diœcesim constitutos jurisdictionem exercere poterit, nisi agatur de jurisdictione voluntaria, dummodò hæc ipsa voluntaria jurisdictione vel cum potestate ordinis non confundatur, vel à potestate ordinis minimè pendeat. Hinc ex. gr. poterit Episcopus extra diœcesim literas dimissorias concedere, Sacerdoti absolvendi facultatem respectu suæ diœceseos facere, alicui indulgere, ut in diœcesi Ecclesiam ædificet, atque exinde jus patronatus adquirat, ac similia; non tamen ritè aut ordines ecclesiasticos, aut Sacramentum Confirmationis conferet; atque eadem ratione non ritè Sacramentum Pœnitentiæ administravit; quod enim impedit, ne ordinem Episcopatus ritè exerceat, impedit pari jure, ne exerceat eam jurisdictionis speciem, in qua exercenda etiam Sacerdotalis ordo exercetur. Secus dicendum esset de absolutione à censuris extra forum pœnitentiale, utpotè quæ solam exhibet jurisdictionis, non ordinis potestatem. Similia dicemus de Parocho, qui fines diœcesis egressus ne Parochianum quidem suum absolvere poterit in foro pœnitentiale; quamquam, si in diœcesi inveniatur, utut extra Parochiam, fortè aliud dicendum videatur, quasi non ordinariam tunc interni fori jurisdictionem exerceat, sed à suo Episcopo dele-

gatam; etenim Episcopus, qui Sacerdotibus pluribus eam facultatem in tota diœcesi mandare solet, non denegavisse Parochis à se institutis in proposita saltem specie præsumitur. Harum omnium propositionum ratio facile ex eo repetitur, quod jurisdictione, quæ potestati ordinis non cohæret, in jure gentium originem positam habet, proindeque iis principiis regitur, quibus publico jure humano generalis jurisdictionis indoles constituta est; aliàs autem verum est, generaliter jurisdictionem voluntariam extra territorium exerceri liberè posse, contra quam vigeat in jurisdictione contentiosa. At verò illa jurisdictione, quæ ordini cohæret, singulari jure regitur, & post tributos diœceseos fines, adsignatamque unicuique Prælato propriam diœcesim, cautum est, ne ordinis potestas à quoquam exerceretur, nisi intra fines singulis præstitutos. Quod si præcipue ratione personarum jurisdictione competat, ubicumque Prælatus inveniatur, in subditum suum jurisdictionem ipsam exercebit, utpotè quæ loco minimè circumscribitur, uti evenit in Prælato Regulari, qui etiam extra monasterium jurisdictionem exercet in Monachum, dummodò nihil agat, quod turbet jurisdictionem diœcesani, in cujus nimirum diœcesi versatur. Præterea evenire solet, ut tantum in parte fines jurisdictionis custodire Prælatus videatur, quum ipse quidem locorum fines minimè transgreditur, sed exercere vult jurisdictionem in subditos alienos, putà advenas, vel peregrinos. De peregrinis, qui nullam certam habent sedem, atque jamdiu patriis laribus omninò desertis aut perpetuò, aut indefinitè vagandi animùm se habere demonstrant, dicimus, eos considerari tanquam subditos ejus jurisdictioni, in cujus diœcesi inveniuntur, licet brevi ab eadem sint discessuri. Alia est de advenis ratio; etenim isti, uti adhuc subsunt suo Prælato, à quo discesserunt, ita non subsunt jurisdictioni illius, in cujus diœcesim se receperunt, brevi ab eadem discessuri.

Hæc

Hæc tamen regula suas habet probabiles exceptiones. Prima est, si advenæ deliquerint in ea diœcesi, in quam advenrunt; etenim ratione delicti subesse incipiunt Prælato loci, in quo deliquerunt, & ad eum Prælatum pertinet læsæ suæ Ecclesiæ nomine vindictam sumere. Secunda exceptio est in ea jurisdictionis specie, quæ propriè magis officium, quam jurisdictione dicitur, atque consistit in admittendis cujuscumque Diœceseos fidelibus ad christianam communionem etiam Eucharisticam ad argumentum ecclesiasticæ unitatis, quæ diœceses omnes sub Christo Principe colligantur. Tertia exceptio est in ea jurisdictionis specie exercenda, quæ consistit in indulgendis quibusdam spiritualibus subsidiis, vel sine quibus animæ salus haberi non facile possit, vel quæ sive ratione loci, sive ratione temporis à proprio Prælato, vel Parocho commodè peti, obtinerique nequeant. Hinc ex. gr. advenæ Pœnitentiæ, Eucharistici viatici, Extremæque Unctionis Sacramentis juvari ab Episcopo, vel Parocho loci, in quo inveniuntur, jure optimo possunt, imò & debent, ne fortè ob loci distantiam, vel ob temporis moram grave periculum animabus immineat. Qua tamen in specie in primis adnotare oportet, advenam dici non nisi eum, qui certo Prælato subest ratione loci, à quo profectus est, non eum, qui ratione personæ subditus sit alteri Prælato, putà regulari, in diœcesi ordinarii constituto, & nullam diœcesim habentis; hic enim exemptus potius, quam non subditus propriè appellatur; ex quo intelligitur, perperam Monachum exemptum extra claustra exeuntem, in loco tamen, in quo monasterium situm est, absolutionem peccatorum petere ab Ordinario, vel ab eo, qui aut abs jure communi, aut ab Ordinario ipso nactus fuerit absolvendi facultatem, sed teneri eum à suo Prælato Sacramentum suscipere. Deinde adnotare etiam oportet, ne advenas quidem extra casum extremæ necessitatis absolvi posse à peccatis in diœcesi, à

qua profecti sunt, Episcopo reservatis; hæc enim absolutio extra diœcesim in fraudem petita, nimirum ad reservationem eludendam, intelligeretur.

Duas quoque jurisdictionis species designavit, qui *legem jurisdictionis à lege Diœcesana* parum apta docendi formula voluit sejungendam, distinctione profectò veteribus omninò incognita, sub finem primum duodecimi sæculi inventa à Glossographo Gratiani codicis, sive ille sit Joannes Hugutio Vercellensis, sive ille sit Joannes Semeca dictus Teuthonicus ad canonem 1. caus. 10. quæst. 1., & ad canonem 34. caus. 16. quæst. 1. Proderant jam tum monasteriorum numero plurium exemptiones, non quidem ita, ut Episcopi nullam omninò exercere in monasteria & monachos jurisdictionem valerent, sed ut quædam definita proponerentur singularia, à quibus Episcopi abstinere deberent. Hinc libera Abbatum, seu Præpositorum electio monachis reservabatur, nisi extra ordinem Episcopi auctoritatem intercedere oporteret, quemadmodum Gratianus, idemque monachus testatur post canonem 8. caus. 18. quæst. 2., præterea interdicebatur Episcopis, ne publicis missarum solemnibus, seu frequentissimo populi conventu ad monasteria indicto, solitariorum disciplinam turbarent, can. 6. caus. 18. quæst. 2., item interdicebatur Episcopis, ne bona monasteriorum sibi, suisve Ecclesiis vindicarent; alicubi etiam, ne factas monasteriis oblationes imminuerent, ne concessis decimis detraherent, ne procurationes, ne Cathedralica, seu Synodatica, ne quartas, vel tertias mortuorum exigerent, neve alia id genus molirentur, prout vel foundationum tabulæ, vel receptus usus, vel singularia cœnobiorum privilegia postulabant, integra manente in reliquis jurisdictione Episcopali. Quamobrem cum congruum tunc fuisset tradere, Episcopos jurisdictionem suam exercere posse in monachos extra causas privilegii, tabulisve foundationum comprehensas, vel consuetudine exceptas,

ma-

maluit Glossographus respectu monasteriorum, & monachorum, quasi duplex esset, dividere potestatem Episcopalem, alteram nominans legem jurisdictionis, alteram legem diocesanam, ea adscribens legi jurisdictionis, in quibus incolumis potestas Episcoporum in monasteria, monachosque remanserat, & legi diocesanae adscribens illa, in quibus & monachi, & monasteria exempta proponerentur. Placuit statim ingeniosa, ut videbatur, Glossographi traditio, multa utut obscuris, brevibus tamen verbis complectens, proptereaque scholasticis illius ætatis, quam nemo unquam auream appellavit, institutionibus, ac methodo accommodata. Quamobrem ubi ejus generis controversiæ inter Episcopos, & monachos emergerent, vix ad tabulas foundationum, ad privilegia, ad singulares probatas consuetudines respiciebatur: potius sollicitus quisque erat de generali explicanda recepta regula, qua diocesanae legis, qua legis jurisdictionis; quæ sanè uti nova erat, & privati auctoris commento obvoluta potius, aut adumbrata, quam in lucem perspicuam edita, ita acerrimis concertationibus occasionem præbebat, hinc Episcopis certas potestatis species ad legem jurisdictionis referentibus, illinc easdem monachis referre conantibus ad legem diocesanam; quasi per eam distinctionem non controversiæ componendæ fuerint, sed controversiarum mutanda argumenta. Nonnihil in hac parte occasione subortæ cujusdam litis inter Episcopos & monachos definitum fuit ab Honorio III. in cap. 18. de offic. ordinar. & cap. 22. de regular., & ab Innocentio IV. in cap. 1. de verb. signif. in 6., ex quo etiam liquet, in ecclesiastico foro eam distinctionem sæculo decimotertio fuisse receptam, imò & auctoritate eorundem Pontificum confirmatam videri: Tantus honor tunc Glossographorum inventis, ac placitis tribuebatur. Num verò ex eo, quod *Diocesana legis* mentio fiat in Concilio Ilerdensi dicto can. 1. & 34., colligere quis-

quam poterit, jam à medio sexto Ecclesiæ sæculo, quo Concilium illud celebratum fuit, eam distinctionem conditoribus Canonum fuisse compertam, aut ipsis fortè auctoribus adserendam? Id puto in mentem venire posse nemini ex iis, qui monasticarum exemptionum origines vel mediocriter norunt: etenim vel ii, qui vetustissimas ejusmodi exemptiones fuisse demonstrant, nullum illarum antiquius vestigium inveniunt, quam in monumentis Gregorii Magni sub finem sexti, vel sub initium septimi sæculi, quæ genuina omnia sint, nihil interest in præsentia disquirere. Hinc censere, legem diocesanam jam distinctam fuisse à lege jurisdictionis temporibus Concilii Ilerdensis, ut jam tum adpareret, quibus in causis obnoxia potestati, in quibus è contrario exempta à potestate Episcoporum monasteria forent, quid aliud esset, quam credere, Ilerdenses Patres illorum jurium controversias voluisse dirimere, quæ nondum in Ecclesia prodissent? Si Glossographi, qui ferreis penè sæculis scripserunt, id tradere non dubitarunt, parcendum est illorum temporibus; at ætate nostra id prorsus foret indignum. Itaque Ilerdenses Antistites in dicto can. 1. nihil aliud sanxerunt, quam Basilicas universas ab jurisdictione Episcopi, quæ ibidem lex Diocesana dicitur, pendere debere, quod attinet ad bonorum administrationem, nisi ageretur de monasterio reverà erecto, & de monachis in illud inductis servaturis regulam ab Episcopo probatam, uti integer Concilii textus docet; qua in specie non Episcopo reservabatur bonorum temporalium administratio, quod tantum in bonis Ecclesiarum vigebat, sed monachis relinquebatur; quæ eadem est sententia dicti canonis 34., quemadmodum expressa verborum formula apertè demonstrat.

Est alia jurisdictionis ecclesiasticæ partitio, etiam civili Romanorum jure cognita, quando voluntariam jurisdictionem à contentiosa secernimus; voluntariam scilicet, quia Prælati inter volentes

tes gratiosum præbet officium, ex. gr. indulgentias, beneficia, mandata ad absolvendum concedit, à censuris absolvit, & similia peragit; contentiosam, qua Prælati etiam inter invitos jus dicit, lites dirimit, cohibet contumaces. Verum magis opportuna est civilis, quam ecclesiastici juris Interpretibus ista distinctio; siquidem Jureconsulti generalem exinde regulam posuerunt, qua fieret, ut contentiosa jurisdictio extra territorium exerceri nullo modo posset, contra quam reciperetur in voluntaria. At juris ecclesiastici Interpretes quamquam in executione contentiosæ jurisdictionis illud ipsum recipi oportere communi suffragio tradiderint; non tamen id ipsum recipere potuerunt in voluntaria, quod ista aliquando pendeat ab ordinis potestate, cui cohæreat; rectissima sanè ratione: etenim cum primigenia jurisdictionis ecclesiasticæ indoles, ubi nulla simul ordinis potestas exerceatur, juris gentium sit, uti in capite 1. observavimus, licet divino Christi jure confirmata, & Prælati Ecclesiæ tradita, eodem modo exercetur, quo exercetur jurisdictio publica, quæ ex jure gentium civilibus Magistratibus inest. At ea jurisdictionis ecclesiasticæ pars, quæ sine executione ordinis exerceri minimè potest, singularem naturam induit, & quodammodo in potestatem ordinis tamquam excellentiorem transformata generales juris gentium regulas transcendit, quasi tota divina sit, & singulari jure regatur. Itaque divisio diocesibus inter Prælatos Ecclesiæ, ubi Prælati à sua diocesi absens velit in suos subjectos voluntariam exercere jurisdictionem, quin ordinem, quo insignitur, exerceat, id patitur generalis voluntariæ jurisdictionis natura. Ubi verò etiam in subjectos suos velit eam jurisdictionis speciem exercere, quæ sine ordinis ministerio explicari nequit, quemadmodum contingeret, si Sacramentum ordinis, & confirmationis Diocesano suo conferret, id minimè concedi visum est. Reverà hæc jurisdictio non ita exercenda est, ut pri-

vatim, & sine certa celebritate fiat, sed publica quadam majestate, qua divinus ordo emicet decore, eamque ob rem Episcopus eam exercens pontificalibus ornamentis indui ex Ecclesiæ constitutionibus debet. Quam ipsam ob rem hujus potestatis officia & actus quoties extra diocesim obeantur, magis & præsius indicant non servatos diocesis fines, quos post divisionem servandos esse vetustissimi canones uti saluberrima, ita & severa sanctione voluerunt.

Juris quoque civilis regulis acceptam referimus aliam jurisdictionis partitionem, juxta quam illa vel ordinaria dicitur, vel mandata, vel prorogata. Si enim Romani veteres ordinariam jurisdictionem dixerunt, quæ competeret in vim Magistratus lege generali definita; nos pari ferè ratione ordinariam dicimus, quæ vel ex generali canonum disciplina, vel ex privilegio, quod vim legis habeat, vel ex consuetudine, quæ legem facile imitatur, competat ita, ut adeptæ potius dignitati, quam personæ dignitatem gerenti quasita perpetuò creditur. Hujusmodi est jurisdictio fori interni, quæ Parochis, fori etiam externi, quæ Episcopis, & quæ Capitulis sede vacante jure communi tribuitur, item, quæ pro modo privilegiorum Abbatibus, cæterisque Prælati Episcopo inferioribus singulari jure conceditur. Si iterum Romani veteres mandatam jurisdictionem dixerunt, quæ certæ Personæ committitur ab eo, qui ordinaria fruitur, vel ad certum tempus, vel ad certam causam, vel etiam donec Magistratui visum fuerit; nos eisdem regulis mandatam ecclesiasticam jurisdictionem metimur. Tantum illud adjicimus singulare, ut ea mandari non similiter ordinato minimè queat jurisdictionis potestas, cujus exercitio esse nequit sine ordinis executione; si enim ista mandaretur, quid aliud ageret mandans, quam ei rem delegare, ad quam ob eundem divino jure est inidoneus? quod facile percipit quicumque respicit ad superius tradita potestatum jurisdictionis or-

dinisque discrimina. Si denique Romani veteres & privatorum consensione ex lege Julia prorogari posse jurisdictionem ordinariam voluerunt; ab his ipsis regulis minimè recesserunt juris ecclesiastici conditores, sive in eo, quod utriusque colligant's consensus ad prorogandam jurisdictionem requiratur, cap. 1. & 18. de foro comp., sive in eo, quod eum, cujus jurisdictio prorogatur, jurisdictionem adhuc habere oporteat, dicto cap. 18. Imò & factam olim à Lege Julia prorogandi potestatem in Codicibus Romani juris non satis apertè undique explicatam, clarius auctores canonum adjectis insuper utilibus regulis ediderunt. Hinc primò voluerunt, ad prorogationem non sufficere consensum procuratoris, nisi isti mandatum speciale ad eum finem habuerit, cap. 32. de officio, & potestate judicis delegati; secundò, ubi agendum sit de prorogatione de persona ad personam, discernendam esse sanxerunt jurisdictionem ordinariam à delegata, prorogationem jurisdictionis in ordinaria admittentes in ea specie, qua legitimus colligantium Judex consentiat, dicto cap. 1. & 18., ea singulari ratione, quia clericis alienum à litibus ac jurgiis animum esse oporteat, nec aliàs litem instituere concedatur, quam si judicio Episcopi justam causam subesse constiterit, can. 17. caus. 11. quæst. 1., juncto can. 1. & 7. dist. 90., in delegata autem jurisdictione prorogationem rejicientes, ne delegatio adversus ordinarios obtenta latius facilè extendatur, cap. 40. de offic. & potest. jud. deleg. Tertio, ubi agendum sit de prorogatione de re ad rem, eam fieri posse decretum est, sive ratione habita delegati, sive ordinarii judicis, dicto cap. 32. Quarto denique, ubi agendum sit de prorogatione & de loco ad locum, & de tempore ad tempus, delegatam iterum ab ordinaria jurisdictione distinxerunt, prorogationem in delegata admittentes, in ordinaria denegantes, cap. 4. de offic. & potest. jud. deleg., cap. 11. §. 3. de scriptis in 6., optima sanè ratione, quia

scilicet delegato judici colligantium tantummodò gratia & favore, cui propterea renunciare ipsi valeant, & certum designatum locum, & certum definitum tempus fuisse præsumitur; at judici ordinario publica utilitas, & gerendæ administrationis ratio locum designavit, tempusve definit, privatorum arbitrio non æquè facilè immutandum.

Quod modò de prorogata jurisdictione dictum est, ad eam tantum pertinet jurisdictionis partem, quæ in controversiis in judicio dirimendis versatur, ut potè ad quam unam legis Juliæ sententia pertinebat, quam legem in hac parte secuti sunt canonum conditores. Neque deerunt aliæ utiles jurisdictionis partitiones, si ad hanc jurisdictionis ecclesiasticæ speciem orationem coërceamus: Nimirum alia statim emerget, quæ tantum instar arbitrii exercetur, qualis erat Episcoporum veterum etiam in causis Laicorum ex constitutionibus Principum Christianorum, l. 7. Cod. de Episcop. audient., & generaliter clericorum universorum, quos ab arbitrio Episcopi declinare non licebat, ne jurgiis litium, quæ lenitatem animi custodiri facilè non sinunt, fora publica implentes bonam apud omnes conceptam universi clerici opinionem labefactarent, iis præsertim temporibus, quibus Magistratus publici ab æthnicis, seu extraneæ religionis hominibus gerebantur, can. 34. 35. 36. 38. 43. & 45. caus. 11. quæst. 1. quo pertinere puto, quod scribebat Paulus Apostolus in epist. 1. ad Corinthios cap. 6. *Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum judicari apud iniquos, & non apud sanctos? An nescitis, quoniam sancti de hoc mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis, qui de minimis judicatis? Nescitis, quoniam Angelos judicabimus? quanto magis secularia? Sacularia igitur judicia si habueritis, contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum. Ad verecundiam vestram dico: Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit judicare inter fratrem suum? Sed frater cum fratre judicio contendit, &*

hoc

hoc apud infideles? Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos. Expediebat tunc Christianæ religioni mitissimum esse Christianorum omnium animum, talemque constantissimè exhiberi, eamque ob rem intererat abstinere ab jurgiis in infidelium tribunalibus concitandis, quod fiebat, si universæ lites Christianorum, etiam contemptibilium, quorum nomine veniebat etiam quivis de Christiana plebe, arbitrio terminarentur. Huc etiam pertinebat, quod scimus aliquando obtinuisse in pœnitentibus, qui si de certa causa litem essent acturi, monebantur, ut non inter forensis strepitus adducerentur, sed potius pacatè in Episcopi arbitrium universa conferrent, ne quidquam mansuetudinis illorum conditioni detraheretur, can. 34. caus. 11. quæst. 1. Præterea alia emerget jurisdictionis, quæ propriè exercetur adjectis omnibus jurisdictionis qualitatibus, nimirum

citatione, causæ cognitione, sententiæ pronuntiatione, atque executione; cujusmodi præ cæteris illa est jurisdictio, quæ in causis spiritualibus, & merè ecclesiasticis competit; item alia emerget jurisdictionis, quæ meri ecclesiastici fori dicitur, alia mixti, pro qualitate, & modo causarum, quarum aliæ definiti ab una ecclesiastica potestate possunt, aliæ, quarum definitio ab ecclesiasticis potestatibus æquè ac à publicis Magistratibus impetrari obtinerique potest, & in quibus solet concedi præventioni locus; alia denique emerget jurisdictionis, quæ in privatis negotiis, veluti jurepatronatus, jure beneficii & similibus; alia quæ in reorum coërcitione, & indicenda criminum pœna versatur. Sed hæc tristissima sunt, atque in vulgari prudentia posita, in quibus etiam si quid difficultatis prosiliat, facilè ex iis, quæ inferius tradenda sunt, dissolvetur.

CAPUT III.

Generalia quædam traduntur, quibus demonstratur, ab Ecclesia veram jurisdictionem exerceri.

Quamquam generaliter verum sit, nomine ecclesiasticæ jurisdictionis ea omnia intelligi officia, quæ in quacumque rerum ecclesiasticarum administratione versantur, ut hac ratione jurisdictionis potestas à potestate ordinis discernatur, absit tamen à me, ut in opinionem descendam Salmasii, qui tum in libro de trapezitico scenore, tum in libro de Episcopis & Presbyteris, quem sub nomine Vallonis Messalici postremò edidit, Personis, & Dignitatibus Ecclesiasticis veram inesse potestatem, ac jurisdictionem inficiatus est, nudum tantummodò ministerium tutelæ, & curationi simile adseruit. Veteribus (refero ejusdem verba in dicto libro de trapezitico scenore pag. 412.) *Episcopatus in Ecclesia non fuit nomen dignitatis, aut potestatis, sed curationis, & administrationis, & non solum in ec-*

*clesiasticis, sed etiam in civilibus curatio & potestas diversa fuit; nam quædam officia curationem habent, non potestatem: Talis in Ecclesia fuit Episcopatus. Rursus in lib. 6. de Episcopis & Clericis ita scribit: Si hunc audimus Episcopum, ex prima institutione sui nihil aliud fuisse, quam curatorem, nullo magisterio, nulla auctoritate præditum, quasi opificem quendam, aut ministrum. Duo hic comminiscitur Salmasius jurisdictioni ecclesiasticæ infensus; quorum primum derivat ex nomine Episcopi, quasi lene admodum sit, & tutoriæ vel curatoriæ simile indicans officium. Si attentius rem ipsam consideravisset, novisset quoque similia officia tribui etiam Magistratibus, & Principibus, qui cæteroqui vera & gravi pollent jurisdictione. Aristoteles lib. 1. politicorum ita scribebat: *Regem bonum oportere, non tyrannicum esse, . . . sed**